

OUR MATTERS

2013 - 2015

OUR MATTERS

Napomena: Ovaj izveštaj predstavlja rezultate i stavove projekta, ni u kom slučaju stavove PAX-a.

Sadržaj

1. Istorijat.....	4
2. Ciklus zaključaka debate Our Matters	5
3. Glavna zapažanja.....	5
4. Opšte Preporuke.....	6
5. Prva Faza	7
5.1 Inkluzivno Obrazovanje.....	7
5.2 Nasilje Mladih.....	9
5.3 Akcioni plan za Mlade.....	9
5.4 Urbanističko Planiranje.....	10
5.5 Prava Pacijenata.....	11
6. Druga Faza.....	12
6.1 Nedostatak Javnih Toaleta.....	12
6.2 Akcioni Plan za Mlade.....	13
6.3 Komunikacijske Veštine.....	14
6.4 Nasilje u Porodici.....	14
6.5 Bezbednost u Saobraćaju.....	15
6.6 Zdrava Ishrana.....	16
7. Treća Faza.....	18
7.1 Pravo Romske Dece i Rešavanje Problema Upisa u Srednju Školu	18
7.2 Polna Ravnopravnost	18
7.3 Slobodno Dišite - Implementacija Zakona o Kontroli Pušenja	21
7.4 Prava Svojine Žena.....	22
7.5 Procesi Integracije i Normalizacije Pod Okriljem “Briselskih Sporazuma”	23
7.6 Diskriminacija Nije Šala– Da Razgovaramo o Jednakosti.....	25
8. Potreba Da Se Nastavi Dalje.....	26

ISTORIJAT

“Our Matters” je projekat koji je sproveden od strane Community Building Mitrovica (CBM) u saradnji sa holandskom organizacijom Pax. Projekat ima za cilj da poveća učešće javnosti u procesu donošenja odluka putem javnih debata.

- Postoji potreba da se radi u vezi sa učešćem javnosti i interakcijom sa lokalnim institucijama;
- Direktna pristup lokalnim institucijama sa ciljem povećanja transparentnosti u celini nije bio veoma efikasan. Kada se pristupa lokalnim institucijama mnogo je efikasnije da se adresira specifičan problem; to takođe ima veći kredibilitet u odnosu na građane.
- Civilno društvo i samo vidi potrebu da poveća svoj kredibilitet i kvalitet time što će biti transparentniji i raditi sa više profesionalizma za potrebe građana;

S toga su Pax i CBM odlučili da prilagode pristup i da počnu da rade odozdo prema gore u vezi sa učešćem javnosti, istovremeno podržavajući civilno društvo, i adresiranjem konkretnih problema zagovaranjem ka lokalnim institucijama.

Putem javnih rasprava o temama vezanim za svakodnevni život, građani smatraju da otvoreno mogu da izraze svoje mišljenje o pitanjima koja najviše utiču na njih i predlože rešenja za postojeće probleme, stvarajući na taj način povoljnije okruženje između građana i opština. Debate imaju za cilj da dopru do lokalnih institucija: službenici koji rade na temu rasprave da se pozivaju na debate.

Još jedan važan cilj je da se zagovara u pogledu ishoda debata. Preporuke se mogu takođe uzeti u obzir u međunarodnom zastupanju PAX-a, sa fokusom na Evropsku Uniju.

Ciklus zaključaka debate Our Matters

U periodu od februara 2013 do decembra 2015 godine trinaest NVO-a: Youth Empowerment Center (Centar za Osnaživanje Mladih), Mission of People of Good Will (Misija Ljudi Dobre Volje), Inspiracija, Center for Women Development (Centar za Razvoj Žena), Levizja Koha (Pokret Vreme), Mitrovica Women Association for Human Rights (Udruženje Žena za Ljudska Prava), AKTIV, Center for Legal Volunteering (Centar za Pravno Voluntiranje), Prezent Marketing, Santa Marija, ACDC i Vredne Kolašinke saradivali su u projektu Our Matters koji je realizovan u tri faze. Oni su organizovali javne rasprave i ulične akcije. Cilj ovih debata je bio da se poveća učešće javnosti o temama vezanim za svakodnevni život. Kroz debate građani su mogli da otvoreno izraze svoje mišljenje o pitanjima koje se tiču njih i da predlože rešenja za postojeće probleme. Kroz akcije na ulicama ljudi su informisani i pozvani na debate. Cilj debate je bio da se obezbedi prostor za interakciju između lokalnih službenika opština i građana o određenim temama.

Kroz ulične akcije ljudi su informisani i pozvani na debatama. Cilj debate je bio da se obezbedi prostor za interakciju između lokalnih opštinskih službenika i građana o određenim temama.

Ovaj izveštaj sadrži osnovna zapažanja koja proizilaze iz projekta, kao i preporuke o temi.

Glavna zapažanja

U svakoj debati učesnici pokreću važna pitanja koja su već poznata većini građana, ali i nekih novih koje se trebaju uputiti zvaničnicima i relevantnim donosiocima odluka u Mitrovici. U svakoj debati su pozvani relevantni donosioci odluka, na nekim debatama

su zvaničnici bili prisutni na sastanku, davajući svoja mišljenja, doprinose i relevantne odgovore na temu u okviru svog rada. Debate su bile polazna tačka i odličan alat za pokretanje pitanja na odabranu temu, ali dobro služe za nastavak akcije i cilj projekta - zagovaranje i lobiranje. Sve organizacije su pokrenula pitanja sa ciljem povezivanja sa opštinom radi dobijanja odgovora zašto je uobičajena praksa da se ne uključe građani u procesima donošenja odluka i kako se mogu opštine i druge relevantne interesne stranke povezati sa građanima.

Teme svakodnevnih problema su dobro ispitane od organizacija kao i projektnog tima "Our Matters".

Ulične akcije su takođe poslužile kao način da se podigne svest i da se informišu ljudi o različitim problemima koji utiču na živote građana Mitrovice, bez obzira da li žive na severu ili jugu, problemi i zabrinutosti su isti, i zagovaranje zainteresovanim stranama i dalje predstavlja jaz oba dela grada.

Osim toga, mi ćemo razgovarati o svakom nalazu i zaključcima teme na sledećem poglavlju izveštaja.

OPŠTE PREPORUKE

Preporuke koje su dole navedene su došle kao rezultat svake debate koja je održana u okviru projekta Our Matters. One su uopštene i potrebne u cilju poboljšanja saradnje između institucija i civilnog društva.

Posebni zaključci idu uz određenu temu o kojoj je održana debata.

- Opštinski predstavnici treba da budu otvoreni za saradnju sa sektorom civilnog društva;
- Građani treba da se više potrude i da traže da budu uključeni u proces donošenja odluka, posebno kada je u pitanju planiranje budžeta/finansijske godine;

- Javne debate organizovane od opštine i različitih organizacija/institucija su preko potrebne;
- Opština bi trebala da se drži pravila o informisanju građana za javne debate. Oni treba da uspostave standardni način za informisanje građana o javnim debatama (veb stranice, flajeri, socijalne mreže kao što su Facebook, Twitter, poster , korišćenjem pošte, e-maila, e-mail liste, itd);
- Građani treba da budu bolje informisani o aktivnostima organizovanim od strane opštine;
- Službenici bi trebalo da budu odgovorniji i otvoreni kada je reč o izveštavanju posla koji obavljaju/ne obavljaju;
- Opština u severnom delu Mitrovice treba da izgradi saradnju sa drugim opštinama na severu i šire, o razmeni dobrih primera koje koriste u svakodnevnom radu;
- OCD moraju nastaviti sa pokretanjem pitanja koja utiču na svakodnevni život građana;
- OCD treba da izgrade platformu saradnje kada je u pitanju na lobiranje i zalaganje za dnevna životna pitanja;

PRVA FAZA

INKLUZIVNO OBRAZOVANJE

U februaru 2013 godine, Youth Empowerment Centre je organizovao javne debate na temu: **Kako poboljšati inkluziju dece (uključivanje) u našem gradu** – Cilj debate je bio da se razgovara o različitim aspektima problema i kontroverzama o inkluzivnom obrazovanju u cilju pružanja lokalnim donosiocima odluka više informacija u odnosu na to šta je inkluzija i kako se primenjuje u našem gradu i da doprinese prihvatanju i

razvoju inkluzivnog obrazovanja. Prisustvo relevantnih društvenih ličnosti, poput donosioca odluka, radnika iz obrazovnog sistema, i predstavnika civilnog sektora je bio na veoma visokom nivou.

Zaključci/preporuke

- Identifikacija pojedinih lokalnih institucija, kao što su škole, opštine, itd, koji do tada nisu bili uključeni u pružanju podrške za uvođenje inkluzivnog obrazovanja;
- Metoda sistemske podrške je trebala da omogući decentralizaciju i razmatranje problema uvođenja inkluzije iz različitih tačaka gledišta. Ono šta je proces pokazao je zaključak da je loše iskustvo praktikanata u procesu uvođenja ovako složenog načina, bez sistemske podrške je bio preveliki izazov da bi se mogao decentralizovati i razmotriti argumente pro i kontra u vezi sa inkluzivnim obrazovanjem;
- Prilagođavanje zakona o obrazovnom sistemu i usklađivanje uslova za uključivanje dece sa smetnjama u razvoju se je praćen lošim iskustvima praktikanata kojima je teško da sprovedu svoju novu ulogu;
- Postoje simptomi profesionalnog neuspeha i otpora u odnosu na prihvatanje zakona. Ovo ukazuje na neophodnost sprovođenja hitnih mera koje će služiti kao podrška profesionalcima i zbog toga bi najbolje služila za svu decu;
- Osnovana među-sektorska veza između odbora opštine Severna Mitrovica i Filozofskog Fakulteta Odeljenje za Psihologiju (Univerzitet u Prištini privremeno premešten u severnoj Mitrovici);
- Treba da postoji funkcionalna saradnja između odbora opštine Severna Mitrovica i Filozofskog Fakulteta Odeljenje za Psihologiju. Odeljenje za Psihologiju (apsolventi i njihovi asistenti i profesori) će pružiti obuku, različite vrste obrazovanja, savetovanja i slično među-sektorskom odboru i drugima koji su uključeni u procesu;

- Treba izraditi lokalnu strategiju i dugoročni cilj za inkluzivno obrazovanje;

NASILJE MLADIH

Druga debata je organizovana u martu 2013 godine od strane NVO-a Misija Ljudi dobre Volje, i tema je bila **Nasilje Mladih**. Cilj debate je bio dobijanje preporuka iz relevantnih društvenih aktera kako bi se sprečilo zlostavljanja i nasilje među mladima. Identifikovana je potreba za pokretanje takve teme kao i značaj zajedničkog susreta relevantnih interesnih stranaka, da bi se otvoreno razgovaralo o problemima koji utiču na mlade, posebno nasilja koje je povećano u poslednjim nekoliko godina.

Zaključci/preporuke

- Uočeno je da neki lokalni resursi nisu prisutni u službi podrške dece i mladih;
- Ne postoji formalna saradnja između civilnog društva i relevantnih interesnih stranaka na ovu temu; Zbog toga je potrebno da se uspostavi saradnja između civilnog društva i škola u cilju podizanja svesti među zaposlenima, decom i omladinom za nasilje među vršnjacima;
- Postoji potreba i veoma je važno nastaviti sa organizovanjem radionica i obuka na istu temu sa učenicima i studentima;
- Obučavanje studenata i dece o posredovanju u kojoj ljudi stiču veštine nenasilne komunikacije i sprečavanje sukoba, i to će biti preneto njihovim vršnjacima u školi;

Akcioni plan za Mlade

AKTIV je organizovao debatu u maju 2013 godine o tome kako da se poveća **Učestvovanje Opštine u kulturnom razvoju mladih** na osnovu unapred sprovedene ankete među mladima (osnovne i srednje škole, fakulteti). Učesnici su identifikovali

probleme u vezi sa kulturnim životom u Mitrovici i opštinsko angažovanje. Postoji nedostatak kulturnih aktivnosti, i ljudi nisu baš aktivni na ovoj sferi¹.

Zaključci/preporuke

- Uključiti izvestan broj organizacija civilnog društva i pojedinaca koji su zainteresovani da rade na ovu temu;
- Organizovati, stvoriti udruženja, uključiti sve, stvaranje “Kluba za Debatu”;
- Vladine i nevladine organizacije, i lokalne institucije treba zajedno da rade na promociji kulture;
- Stvaranje zajedničke veb stranice (institucije i organizacije civilnog društva koje će se baviti pitanjima kulture);
- Šira promocija rada OCD-a;
- Zajednički sastanci na nedeljnom /mesečnom nivou svih institucija, OCD-a i pojedinaca koji se bave pitanjima kulture;
- Usvajanje zaključaka, slanje izveštaja medijima i informisanje javnosti;

URBANISTIČKO PLANIRANJE

NVO CBM je organizovala četvrtu javnu debatu u junu 2013 godine u okviru projektnog ciklusa na temu “ **Urbanističko u severnoj Mitrovici - kakvo je stanje i kako bih želeo da bude**” da rasprave i rešavaju pitanja lošeg razvoja infrastrukture u severnom delu Mitrovice sa relevantnim interesnim strankama u severnom delu Mitrovice, odražavajući o trenutnoj situaciji i zapostavljenim područjima i zanemarenom glasu građana po tom pitanju. Učesnici su imali priliku da razgovaraju o

¹ Nenad Todorović - Direktor pozorišta, glavni govornik debate

različitim problemima u vezi sa infrastrukturom, i glavna briga o temi je da građani nisu uključeni u procesu donošenja odluka.²

Zaključci/preporuke

- Aktivizam je glavno sredstvo za (pokušaj) rešavanja problema u opštini, bilo to infrastruktura ili nešto drugo;
- Opština na severu³ daje dozvole, kao i Administrativna Kancelarija Severne Mitrovice i situacija se razlikuje na terenu;
- Građevinske kompanije ne poštuju sprovedene zakone i ne postoji inspekcija za praćenje procedure za izgradnju i saglasnost;
- Boje zgrade koje utiče na izgled grada treba da se uradi u skladu sa planom urbanizma i arhitekture;
- Najhitnije pitanje koje treba rešiti je problem vode i struje;

PRAVA PACIJENATA

Poslednja tema pokrenuta u prvom ciklusu od strane NVO Santa Marija, na temu Prava pacijenata. Cilj je bio da informiše ljude/učesnike da ostvare svoja prava pod određenim bezbednim uslovima, da se podigne svest i da se uvedu provajderi usluga prava za građane i pacijente u sistemu zdravstvene zaštite. Lekari su imali priliku da predstave građanima prava pacijenata. Učesnici u debati zajedno sa službenicima su se složili o sledećim preporukama za unapređenje prava pacijenata.

Zaključci/preporuke

- Prava pacijenata treba da budu predstavljena u plakatima, lecima i brošurama i da se distribuira u institucijama;
- Radnici zdravstvenih ustanova treba da budu obučeni u veštinama komunikacije;

² Bojana Vasić, arhitekta, govornik i moderator debate

³ Opština upravljana od Srba

- Otvaranje savetovanja za dijabetičare, koji mogu da adresiraju njihove potrebe i savetuju se sa profesionalcima;
- Postoji potreba da se nastavi sa radom savetovanja žena obolela od raka dojke (i onih koji nemaju rak, ali imaju potrebu da se savetuju) i takođe da se obezbedi stabilno finansiranje od institucija i drugih zainteresovanih strana;

DRUGA FAZA

NEDOSTATAK JAVNIH TOALETA

Druga faza projekta "Out Matters" je započeta sa NVO-om Levizja Koha koja je organizovala niz aktivnosti u vezi sa gore navedenom temom. Više uličnih akcija, dve javne debate i otvorene rasprave u srednjim školama je doprinelo da istraživanje bude mnogo vrednije, i nalazi i preporuke poslati Opštini Južna Mitrovica su bile konkretne i adresirane na dobar način.

Glavni cilj debate je bio da se raspravlja o javnim toaletima u Mitrovici i njihovo stanje u ovom trenutku. Pokazano je da su komunalne inspekcije obavili inspekciju javnih toaleta i adresirali njihov značaj⁴. Takođe je istaknut značaj teme i problem nedostatka javnih toaleta u Mitrovici, i korišćenje postojećih od strane korisnika droge⁵. Nakon prve debate, sprovedeno je istraživanje na ulicama južne Mitrovice sa građanima, koji su bili zamoljeni da popune upitnike. Bilo je videa koji su napravljeni u vezi sa temom u cilju podizanja svesti građana o važnosti postojanja javnih toaleta koji se dobro održavaju. Sve proistekle preporuke su zvanično poslate u opštinu, i oni su bili privrženi za poboljšanje stanja.

Zaključci/preporuke

- Hitna je potreba da postojeći javni toaleti postanu funkcionalni;

⁴ Naim Hajra, Direktor Inspekcije

⁵ Xhelal Shabani predstavnik Životne sredine

- Javni toaleti moraju se stalno održavati;
- Prostori oko toaleta moraju se stalno proveravati od strane Kosovske Policije, jer postoji visok rizik od ljudi koji koriste drogu;
- Postoji visok rizik od širenja bolesti iz javnih toaleta;
- Lokalne institucije treba da rade da javni toaleti budu funkcionalni kroz javno - privatno partnerstvo koje može biti održivije;
- Usluge korišćenja toaleta treba naplaćivati korisnicima minimalnom cenom koja će biti pristupačna za građane. Novac prikupljen od korisnika toaleta može poslužiti za održavanje i plate poslodavaca;

AKCIONI PLAN ZA MLADE

NVO "Prezent Marketing" organizovala je javnu debatu na temu "Akcioni plan mladih na severu Kosova". Cilj debate je bio da se podigne svest o pravima mladih, kao i da se sprovedu inicijative nadležnim organima - kako bi se usvojio jedinstveni akcioni plan za mlade i da se uključe mladi kada se osnuje zajednica opština.

Zaključci/preporuke

- Mladi u oblasti Mitrovice su pasivni i ne-informisani zbog posledica rata, kao i pasivnosti i nespremnosti vlasti da rade na tom pitanju u vezi sa mladima, reflektirajući na nestabilnu političku situaciju.
- Napravljeni su pokušaji različitih NVOa tako da je razvijen akcioni plan za mlade/strategija, ali nikada nije usvojen od strane vlasti i nekoliko pokušaja su bili uzaludni (jedan od primera je NVO Santa Marija koja je izradila strategiju u opštini Zvečan, ali nikada nije usvojena)
- Mladi se trebaju podsticati u velikoj meri kako bi bili pravilno socijalizovani kroz aktivnosti u oblasti socijalnih veština.

KOMUNIKACIJSKE VEŠTINE (*upornost medicinskih sestara i tehničara sa pacijentima, njihovim porodicama i među sobom*)

“Santa Marija” je pokrenula pitanje veština komunikacije - upornost medicinskih sestara i tehničara sa pacijentima, njihovim porodicama i među sobom. Debata je nastavak prve javne debate u organizaciji NVO “Santa Marija” u prvom ciklusu debate na temu “prava pacijenata”, dok druga je organizovana da se proširi problem i pokretanje pitanja o tome koliko se krše prava pacijenata u komunikacijskim veštinama i pouzdanje zdravstvenih radnika prema pacijentima i njihovim porodicama.

Zaključci/preporuke

- Debate i javni okrugli stolovi organizovani od profesora i drugih relevantnih zdravstvenih radnika je potrebno u cilju podizanja svesti o ovoj temi;
- Većina zdravstvenih radnika nisu svesni zakona i uredbi o tome kako treba da budu tretirani pacijenti i kako se treba poštovati zakon;
- Okrugli stolovi, javne debate i druge aktivnosti na podizanju ovog konkretnog pitanju treba da se organizuju u velikoj meri;
- Učesnici u debati su potvrdili da je neophodno da se radi na pronalaženju rešenja za ovaj problem koji je sve više uobičajen u bolnicama, u severnoj Mitrovici i šire. Pacijenti su na identičnoj poziciji da pate kako bi dobili uslugu koja im je potrebna u tom trenutku, jer oni nisu ni svesni o pravima pacijenta, koja su u to vreme prekršena. Pacijenti sve više se navikavaju na tu poziciju da smatraju da je oni ne mogu promeniti.

NASILJE U PORODICI

NVO AKTIV je obavila anketiranje i pokrenula temu o nasilju u porodici na osnovu unapred obavljenih rezultata studije o rasprostranjenosti nasilja u porodici u severnim opštinama Kosova.

Zaključci/preporuke

- Ne postoji stanica privremenog prijema, sklonište i/ili sigurna kuća za žrtve porodičnog nasilja u severnim opštinama Kosova.
- Kada je u pitanju među-institucionalna komunikacija i komunikacija između pojedinih institucija i žene sa traumama nasilja u porodici, nema dodatnog vremena, prostora i osoblja da pruži neophodne informacije i orijentisanje.
- Dat je predlog za osnivanje savetovaništa, u kojima žene mogu da primaju blagovremeno zakonske, savetodavne, psiho - socijalnu podršku i sve druge relevantne informacije.
- Žene, u velikom procentu, ne znaju broj telefona policije. Iz tog razloga je važna uloga civilnog društva da poveže sve informacije iz različitih izvora i da direktno komuniciraju sa žrtvama.
- Postoji potreba da se objave brošure, da se informiše, da se obrate ženama i da se ojačaju umesto očekivati da se žene obrate institucijama.

BEZBEDNOST U SAOBRAĆAJU

Cilj ove debate u organizaciji NVO "ACDC" je bio da se reši problem zloupotrebe alkohola među mladima u saobraćaju iz različitih perspektiva i da promoviše komunikaciju sa policijskim snagama i drugim institucijama, u cilju smanjenja negativnih efekata ovog problema. Postavljena pitanja tokom realizacije projekta su: Koje su vaše informacije o statističkim podacima kada se raspravlja o saobraćajnim nesrećama? Šta zakon predlaže u ovakvim situacijama? Kako reaguje policija kada se dese ovakvi problemi?

Debata je dala sledeće zaključke: Problem postoji; utiče na svakodnevni život svakog od nas u našoj zajednici. Bili smo u stanju da identifikujemo nekoliko faktora koji utiču na takvo ponašanje.

Zaključci/preporuke

- Veliki uticaj na mlade ljude vrši sredina u kojoj žive, a zatim su lokalne tradicije.
- To je manje - više tradicija da se konzumira alkohol u različitim događajima;
- Dostupnost alkohola; Ne postoje zakonski propisi koji ističu da alkohol ne može da se proda za maloletnike, ili nakon 22h;
- Broj saobraćajnih nezgoda je značajno povećan u odnosu na prethodne godine;
- Policijske snage imaju sve mehanizme da procesiraju svakog prekršioca zakona, bez obzira da li se vozi pod uticajem alkohola ili zbog neodgovorne vožnje, ili kada se protiču druga vozila kada to nije dozvoljeno. Ove situacije se dešavaju kada mladi ljudi dobijaju vozačku dozvolu i počinju upravljanja motornih vozila.
- Policija radi sa većim intenzitetom u odnosu na prethodne godine. Postoji mnogo više policajaca na ulicama i mnogo više kontrole.
- Bez obzira na činjenicu da policija ima sve potrebne mehanizme da spreči prekršaj zakona, ciljani građani smatraju da mehanizmi nisu dovoljni da reše ovaj problem.
- Jedan od mogućih mehanizama može biti finansijska kazna koja nije adekvatna-dovoljna;
- Generalno, ovo je problem društva u celini, problem sistema vrednosti, i problem javnih institucija, škola, medija itd.

ZDRAVA ISHRANA

NVO "Mitrovica Women Together for Human Rights-Žene Mitrovice Zajedno za Ljudska Prava" sprovode projekat na temu ishrane, pokrenuli su problem važnosti kvaliteta hrane koja se konzumira i uvozi na Kosovu, i koliko ljudi zaista znaju o

kvalitetu hrane koju konzumiraju. Inspekcija opštine redovno proverava hranu koja je trenutno na tržištu, i postoje nekoliko slučajeva u kojima je oduzimana hrana, zbog loših uslova⁶. MWAHR je obavila istraživanje i sa lekarima oko ishrane, i nalazi su predstavljeni u debati, pred opštinskim predstavnicima južne Mitrovice. Debata je dala nekoliko preporuka:

Zaključci/preporuke

- Zdravstveno vaspitanje je veoma važno za građane i moto je “ informisani potrošač - je zaštićeni potrošač”
- Sanitarna Inspekcija - treba da prati koja vrsta hrane se služi od strane biznisa na tržištu.
- Podizanje svesti vlasnika biznisa i potrošača o kvalitetu i proizvodnji hrane.
- Građani bi trebalo da prestanu da kupuju hranu od uličnih prodavaca.
- Hrana treba da bude zaštićena i da se drži po standardima koji su jasno navedeni propisima;
- Primena zakona za zaštitu potrošača je hitna potreba, u cilju zaštite građana od nezdravih proizvoda;
- Carina treba imati strožija pravila o kontroli uvožene hrane.
- Građani moraju sarađivati sa institucijama lokalne samouprave/inspekcije hrane o izveštavanju i rešavanju problema u vezi sa nezdravom hranom;

⁶ Gene Kadriu, inspektor hrane

TREĆA FAZA

PRAVO ROMSKE DECE I REŠAVANJE PROBLEMA UPISA U SREDNJU ŠKOLU

NVO "Inspiracija" radi po pitanju **prava Roma** tokom novembra 2015 godine. Cilj projekta je bio da se pruži javni doprinos i da se podigne svest Romske populacije o važnosti prisustva u školi i njihova uloga za uticaj na društvene promene za celokupnu zajednicu.

Istaknuto je da je vladavina prava za obrazovanje veoma dobro definisana u pogledu uključivanja etničkih manjina u srednjim školama.⁷ Kvalitet života romske zajednice iz izvedene kategorije stanovništva je na niskom nivou i potrebna su hitna poboljšanja.⁸

Zaključci/preporuke

- romska deca žive u veoma lošim uslovima, potrebna im je pomoć i hitno poboljšanje uslova života;
- Organizacije i institucije civilnog društva treba da pomognu integrisanje romske dece u svakodnevnim životnim aktivnostima;
- Institucije i druge zainteresovane strane treba da pomognu romskoj deci da napuste ulice i da žive pristojan život;

POLNA RAVNOPRAVNOST

Kao uvod za **16 dana Aktivizma protiv polno zasnovanog nasilja**, novembar - decembar 2015, **Centar za Razvoj Žena** je radila na jednakost polova. Pitanja koja su dovedena u raspravi u debati organizovanu od navedene organizacije su uglavnom fokusirana na položaj žena u društvu.

⁷ Blagica Radovanović, Član Skupštine

⁸Tatjana Ivaz, nastavnica u osnovnoj školi "Vuk Karadžić" u Zvečanu,

- Treba da se razvije procena trenutnog političkog, socijalnog i ekonomskog položaja žena u Severnoj Mitrovici;
- Postoji potreba da se žene uključe u različitim oblastima, koje imaju više uticaja, kao što je u politici - pratilac ili saveznik svojih muških kolega, u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti; kao i na rukovodećim pozicijama;
- Žene u ruralnim sredinama, žene bez stalnog ličnog dohotka, samohrane majke, žene sa traumama nasilja u porodici, žene sa invaliditetom itd su finansijski i socijalno ugrožene:
- Treba se poboljšati odnos i komunikacija institucija u odnosu na žene;
- Postoji potreba za pravnim mehanizmima koji obezbeđuju jednakost polova kao i prevazilaženje izazova postojećeg zakona koji se ne sprovodi;
- Treba razvijati Lokalne zakone, akcione planove, strategije i planiranje budžeta u vezi sa statusom žena;
- Komunikacija predstavnika žena u Skupštini Opštine Severna Mitrovica sa njihovim biračkim telom, posebno sa ženama u ruralnim područjima treba uspostaviti i kontinuirano održavati.
- Potrebno je da se osnuje agencija za čuvanje dece, i razvijati buduće planove u cilju podrške osnivanju odeljenja za polove unutar Opštine Severne Mitrovice.⁹

Preventivni edukativni pristup u radu sa mladima oba pola je predstavljen u debati. Druge NVO takođe su radile na promeni devijantnih ponašanja i stavova koji proizvode polno zasnovano nasilje, kroz obuke, pozorišne predstave i razne akcije javnog nastupa.¹⁰

Ostali učesnici takođe su delili zajedničke probleme u vezi sa polnom ravnopravnošću, istaknuto je da je jedna od prepreka ograničen budžet koji imaju institucije.¹¹ Isto tako,

⁹ Sanja Krtinić, Centar za Razvoj Žena

¹⁰ Stefan Veljković, Obrazovni Klub Mladih "Sinergija"

¹¹ Adrijana Hodžić, Šef Administrativne Kancelarije Opštine Severna Mitrovica

nezavidan politički, ekonomski i socijalni položaj žena u ruralnim sredinama, sa fokusom na nedostatak adekvatne komunikacije sa institucijama socijalnih usluga i lokalne vlasti utiču na položaj žena¹².

Zaključci/preporuke

- Kvalitet života žena iz lišenih kategorija stanovništva je na niskom nivou i potrebna su hitna poboljšanja;
- Žene iz ruralnih područja, koje se bave teškim neplaćenim radom u poljoprivredi, treba da se omogući bolji pristup informacijama o dostupnim službama podrške;
- institucije moraju da počnu da više rade na politici otvorenih vrata i da se smanje prepreke u komuniciranju kako bi efikasno zadovoljili potrebe korisnika;
- Samohrane majke su prepoznate kao veoma ranjiva grupa, suočavajući se sa stigmatizacijom i auto - stigmatizacijom;
- Kada je reč o lokalnoj samoupravi i Opština Severna Mitrovica kao delimično osnovana, budžet je vrlo ograničen i ne izražava stvarne potrebe stanovništva;
- Službenik za polnu ravnopravnost ima ograničena sredstva za obavljanje bilo koje aktivnosti;
- Bolji pristup informacijama na službenoj veb stranici opštine o zakonima, strategiji razvoja (na centralnom i lokalnom nivou) i akcionih planova (lokalnih i centralnih) koji su relevantni za žene;
- Informacije u vezi sa uslugama i institucijama koje su dostupne ženama (lokalnih i centralnih);
- Kontakt informacije sa imenima i radnim pozicijama službenika koji rade na uslugama za žene;

¹² Ana Marija Ivković, Viši istraživač za studiju: "Pol je bitan: Siromaštvo i socijalna inkluzija - socijalna zaštita. Status u ruralnom Kosovu i Srbiji", Centar za Razvoj Zajednice

SLOBODNO DIŠITE - IMPLEMENTACIJA ZAKONA O KONTROLI PUŠENJA

Cilj ovog projekta, koji je realizovan u toku novembra - decembra 2015 godine od strane "Levizja Koha", je bio zagovaranje sprovođenja zakona kontrole pušenja u gradu južne Mitrovice.

Sprovedeno istraživanje je pokazalo da postoji hitna potreba da se sprovede Zakon o kontroli pušenja¹³. Glavnu uloga u tom pogledu ima Odeljenje inspekcije opštine južna Mitrovica. "Postoje pet sanitarnih inspektora koji obavljaju inspekciju lokalnih i gradskih kafića, ali i drugih javnih prostora", istakao je Naim Hajra direktor inspekcije u opštini. Takođe, izdate su kazne za biznise za ne sprovođenje zakona. na svakodnevnom radu inspekcije, vidi se da još uvek postoji potreba za kampanjama za podizanje svesti o značaju zakona koji treba se poštovati od strane građana.¹⁴

Zbog kršenja zakona, takođe se utiče i zdravlje građana. Javni prostor se ne kontroliše, a ljudi udišu pasivno pušenje na javnim mestima.¹⁵

Zaključci/preporuke

- I dalje postoji potreba za kampanje podizanja svesti - značaj zakona da se poštuje od strane građana;
- Uloga institucije treba da se uzme ozbiljnije za kažnjavanje onih koji ne poštuju zakon;
- Inspekcija mora da saraduje više sa građanima u vezi sa ovim pitanjem;
- Građani moraju biti mnogo aktivniji na izveštavanje kršenja zakona;

¹³ Erzen Isufi koordinator NVO Lëvizja KOHA

¹⁴ Naim Hajra Direktor Inspekcije

¹⁵ Nystret Ymeri, Institut Javnog Zdravlja u Mitrovici

- OCD treba da se fokusiraju na implementaciju projekata sa fokusom na implementaciji zakona o kontroli pušenja;

PRAVA SVOJINE ŽENA – REGISTRACIJA NASLEĐENE IMOVINE

MWAHR je sprovodio projekat širom grada. Pripremljeno istraživanje je pokazalo da građani nisu informisani o zakonskom okviru o pravima svojine žena, iako su spremni i voljni da prihvate da žene imaju isto pravo na imovinu kao i muškarci.

Usled patrijarhalne tradicije i tranzicije, ne više od 10% žena imaju imovinu u njihovo ime.¹⁶ Iako postoje zakoni koji regulišu pravo na imovinu, rasprave ostaju i dalje šutljive u vezi sa time zašto se ovi zakoni ne sprovode u praksi¹⁷. Isto tako, postoje retki slučajevi kada muž takođe registruje imovinu i u ime svoje supruge, kada se to dogodi, postaje nemoguće za odeljenje geodezije da to učini, pošto je ugovor potpisan samo u ime muža.¹⁸

Zaključci/preporuke

- Opštinski službenici moraju da rade na pripremi porodičnog stabla, i to će poslužiti za institucije i građane da znaju ko pripada kojoj porodici;
- Zakon o nasledstvu treba da bude primenljiv i poznat građanima;
- Sporazum o imovini treba da bude u ime oba supružnika;
- Kampanje podizanja svesti za građane u vezi imovinskih prava, treba da se organizuju u kontinuitetu;
- Glavni razlog zašto žene nemaju imovinu na svoje ime je zbog patrijarhalnog društva;

¹⁶ Besa Veseli, službenik za polnu ravnopravnost opštine južna Mitrovica

¹⁷ Ubejd Gashi, Advokat

¹⁸ Hasime Barku, predstavnica Odeljenja za Geodeziju, Katastar i Imovinu

- Postoji potreba da se nastavi sa drugim aktivnostima sa okruglim stolovima i drugim javnim manifestacijama, i takođe treba pozvati i sociologa, teologa koji će dati više stručnih objašnjenja o problemu;

PROCESI INTEGRACIJE I NORMALIZACIJE POD OKRILJEM "Briselskih Sporazuma"

NVO Centar za Pravno Volontiranje je realizovao projekat o **procesima integracije i normalizacije pod okriljem "Briselskih Sporazuma" i njihove praktične primene na lokalnom nivou**, sa glavnim fokusom na "Integraciju sudskog, obrazovnog i zdravstvenog sistema na Kosovski institucionalni sistem - metodologija, vremenski okvir, prepreke i očekivani rezultati od interesa u korist lokalnih zajednica u severnom Kosovu".

Pitanja pokrenuta tokom realizacije projekta, za koje se još uvek nedostaju odgovori, su:

- Na koji način "Briselski Sporazum" definiše povratak zauzete imovine i da li je uopšte ova tema deo Sporazuma?
- Da li Opštinski Sud u Severnoj Mitrovici, koji bi trebalo da budu integrisan u pravosudni sistem na Kosovu će biti osnovan i kada?
- Da li će se slučajevi iz Srbije Suda preneti na novoosnovane?
- Da li će Vlada Srbije nastaviti sa isplatama za zaposlene u zdravstvenim službama ili će biti u obavezi da potpišu nove ugovore o radu sa Ministarstvom Zdravlja Kosova i prime plate samo sa Kosova?
- Da li će morati ljudi na severu da dobiju registarske tablice KS ili RKS i koji je zadnji rok za to? Da li postoje bilo kakve takse ili dodatna osiguranja koje će ljudi na severu Mitrovice morati da plate ako budu koristili vozila sa takvim tablicama kada uđu u Srbiju?

- Da li su građani na severu dužni da plate struju kompaniji Elektro-distribucije Kosova? U slučaju da građani ne plaćaju svakog meseca da li će biti isključenja sa mreže.
- Šta se dešava sa bivšim članovima Civilne Zaštite koji još nisu integrisani u Kosovske Institucije?
- Da li sporazum omogućava Vladi Srbije da nastavi sa isplatom dodatka za Kosovo?
- Šta će se desiti sa zaposlenima u javnim preduzećima u vlasništvu Srbije? Da li će nastaviti da imaju godine radnog staža?
- Do kada će biti na vlasti Privremeni Opštinski Menadžment?

Zaključci/preporuke

- 1) Ogromna većina učesnika je zaključila da je čitav proces Sporazuma bio ne-transparentan sa obe strane i da građani nisu bili uključeni u otvorenu raspravu, dovodeći do neizvesnosti za većinu onoga što je dogovoreno i šta ima veliki uticaj na njihov svakodnevni život.
- Svi učesnici su pozdravili ovaj okrugli sto kao pravnog savetnika, prisutni na debati su bili u prilici da odgovore na neka od postavljena pitanja.
 - Ova vrsta informativnih sesija treba da bude organizovana na redovnoj osnovi, ne samo na otvorenim debatama, nego takođe i kroz medije, gde lokalni stručnjaci će objasniti široj javnosti delove Sporazuma koji utiču direktno na život građana.
 - Preporučuje se da se organizuju nekoliko otvorenih debata koristeći istu metodologiju, ali uz učešće lokalnih političara koji bi mogli da odgovore na pitanja o problemima vezanim za lokalnu samoupravu;

DISKRIMINACIJA NIJE ŠALA– DA RAZGOVARAMO O JEDNAKOSTI

U okviru projekta **Diskriminacija nije šala - da razgovaramo o jednakosti**, NVO **Vredne Kolašinke iz opštine Zubin Potok**, su implementirali mnoge aktivnosti sa osnovnim ciljem da se ukaže na problem diskriminacije i probleme polova u našem društvu. Polazeći od pozorišnih predstava¹⁹ deca su identifikovali različitost i diskriminaciju. Predstava je podigla svest dece o diskriminaciji; oni su prihvatili različitost. Shvaćeno je da je ovo pravi način da se počne sa suzbijanjem diskriminacije u društvu od malih nogu.

Tokom projekta pokrenuto je pitanje primene zakona, koje je ispod proseka standardne primene. Zbog nedovoljne primene zakona, građani se suočavaju sa diskriminacijom i ne jednakim tretmanom od strane institucija i društva.

Zaključci/preporuke

- Diskriminacija je veliki problem. Razgovarali su o primeni zakona, koji se ne sprovodi zbog slabog razumevanja samog zakona, diskriminacija se dešava veoma često;
- Zaposleni u dečijem vrtiću su dobro obrazovani; oni redovno imaju seminare i radionice o radu sa decom sa smetnjama u razvoju i njihovom uključivanju u predškolskim ustanovama i društvu;
- Zaposleni u dečijem vrtiću nemaju odgovarajuću infrastrukturu i neophodnu opremu za realizaciju njihovog znanja naučenu sa formalnog i neformalnog obrazovanja;

¹⁹ Održana je pozorišna predstava, predstavljena od grupe od 10 volontera, studenata Filozofskog Fakulteta. Nastupali su predstavu "Ružno pače" u predškolskoj ustanovi "Naše dete" za decu, nastavnike i roditelje.

- Centar za Socijalni Rad se bavi i pitanjem diskriminacije, ali postoji potreba da se ovim problemom pozabave kao sa opštim društvenim problemom i treba da se pronađe zanimljiv način za podizanje svesti dece i građana;
- Lobiranje u lokalnoj samoupravi za decu sa smetnjama u razvoju, tako će predškolske ustanove biti ohrabrene za finansijsku podršku, za poboljšanje radnih uslova i da se ojačaju za rad;

POTREBA DA SE NASTAVI DALJE

Na osnovu tri faze projekta i tema koje su do sada razvijene, treba da se razvije još jedan proces. Mogući načini za nastavak su:

- Da se koriste teme i preporuke radi podsticanja intenzivnog i stalnog dijaloga između lokalnih institucija i građana za rešavanje problema za ova pitanjima i da se podstiče kultura učešća;
- Održati seriju debata kao stalni ciklus, sa ciljem da postane poznati mehanizam (pravi brend), uključivanjem velike grupe ljudi čime se povećava kultura učešća i podsticanjem stalne javne debate o lokalnim službama u Mitrovici;
- Razviti platformu javnih govornika o pitanjima koja su do sada postavljena, tako da su institucije i građani neprekidno deo razgovora koji se odnosi na svakodnevne životne probleme;
- NVO koji su deo projekta za stvaranje neformalne koalicije/ mreže, prema mogućnosti sa istim imenom ovog projekta "Our Matters", koji će služiti za identifikuju i pokretanje različitih problema koji utiču na život građana;
- Stvaranje strategije za lobiranje i zagovaranje, ovo će se koristiti od strane NVO kao alat za držanje institucija odgovornim i transparentnim.

Community Building Mitrovica

Community Building Mitrovica

T: +381 (0) 28 530 335 • E: info@cbmitrovica.org • www.cbmitrovica.org

Str. Isa Boletini No: 11 / Confidence Area / 40000 Mitrovica South

Str. Sutjeska No: 70 / CRYM building (EX Viva) / Mitrovica North